

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

**ВІСНИК
ПРИКАРПАТСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Педагогіка

ВИПУСК XXIV

**Івано-Франківськ
2008**

**ВІСНИК ПРИКАРПАТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.
ПЕДАГОГІКА. 2008. ВИПУСК XXIV.**

Друкується за ухвалою Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Редакційна рада: д-р філол. наук, проф. В.В.Грещук (*голова ради*); д-р філос. наук, проф. С.М.Возняк; д-р філол. наук, проф. В.І.Кононенко; д-р істор. наук, проф. М.В.Кугутяк; д-р юрид. наук, проф. В.В.Луць; д-р філол. наук, проф. В.І.Матвіїшин; д-р фіз.-мат. наук, проф. Б.К.Остафійчук; д-р пед. наук, проф. Н.В.Лисенко; д-р хім. наук, проф. Д.М.Фреїк.

Редакційна колегія: д-р пед. наук, проф. Н.В.Лисенко (*голова редколегії*); д-р пед. наук, проф. Т.К.Завгородня; д-р пед. наук, проф. А.В.Вихрущ; д-р пед. наук, проф. В.В.Кемінь; д-р пед. наук, проф. І.Є.Курляк; д-р пед. наук, проф. В.К.Майборода; канд. пед. наук Л.О.Мацук (*відповідальний секретар*); д-р пед. наук, проф. А.С.Нісімчук; д-р пед. наук, проф. В.А.Поліщук.

Видається з 1995 р.

Адреса редакційної колегії:

76000, Івано-Франківськ, вул. Мазепи, 10,

Педагогічний інститут

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ

Прикарпатського національного університету, 2008.

Тел.: 71-56-22.

ЗМІСТ

ТВОРЧА СПАДЩИНА БОГДАНА СТУПАРИКА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Неллі Ничкало. Історико-педагогічні дослідження Богдана Ступарика.....	3
Олександра Качмар. Науково-педагогічний доробок плеяди визначних педагогів в оцінці Б. Ступарика та О. Партицького.....	11
Наталія Салига. Із плеяди поборників української національної ідеї (М. Стельмахович, Б. Ступарик, Р. Скульський).....	14
Олена Яцина. Вимоги до вчителів-просвітян Закарпаття міжвоєнної доби в контексті педагогічної спадщини Б. Ступарика	21

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ (ДОШКІЛЬНОЇ, ПОВНОЇ СЕРЕДНЬОЇ, ВИЩОЇ, ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ, ПОЗАШКІЛЬНОЇ)

Михаил Добрынин, Сергей Сухой. Ключевая цель Болонского процесса – качество высшего образования.....	26
Михаил Строчук, Эва Куля. Обеспечение качества высшего педагогического образования в Польше.....	33
Наталія Благун. Особливості роботи вчителя над реченням і зв'язним висловлюванням першокласників	38
Олена Білгородська, Ольга Бабченко. Історико-педагогічні аспекти розвитку дитячого малювання дітей 6-7-річного віку як предмет наукового дослідження.....	44
Наталія Воропай. Самостійна робота студентів як засіб індивідуалізації їхнього навчання.....	52
Наталія Горбунова. Розвивальні можливості літературномовного контексту розвитку словника дитини на етапі дошкільного дитинства.....	58
Наталія Дмитренко. Світові тенденції розвитку старшої профільної школи	64
Лариса Зав'ялова. Еволюція освітньої політики в системі підвищення кваліфікації вчителів США.....	70
Людмила Загородня, Наталя Коваль. Формування основ екологічної культури у дітей старшого дошкільного віку в процесі вивчення англійської мови.....	77
Уляна Кіреєва. Теоретичні підходи вивчення я-концепції особистості в освітньому процесі.....	84
Тетяна Кокнова. Етапи формування професійних якостей в майбутніх перекладачів засобами навчально-ігрової діяльності.....	89

УДК 378:81'253

Тетяна Кокнова

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються етапи формування професійних якостей майбутніх перекладачів, до яких ми відносимо емоційну, вольову, регуляторну та екзистенціальну сфери індивідуальності, за допомогою навчально-ігрової діяльності.

Ключові слова: етапи формування професійних якостей, сфери індивідуальності.

Соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні, щоденно змінюють орієнтири до підготовки майбутніх спеціалістів. Майбутнім перекладачам все частіше необхідні ті якості, яким досить тривалий час взагалі не приділялась увага під час навчального процесу у ВНЗ. До таких професійних якостей ми відносимо: вольову, емоційну, екзистенціальну та регуляторну сфери індивідуальності майбутнього спеціаліста. Головна задача вищої школи знайти шляхи швидкого та ефективного шляху до формування зазначених професійних якостей в майбутніх перекладачів.

Важливість дослідження та формування цих якостей у майбутніх спеціалістів можна знайти в працях К. Платонова, В. Марищука, В. Шадрикова, Б. Душкова [1; 4; 6] та ін. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях необхідність у формуванні зазначених сфер індивідуальності в майбутніх перекладачів підкреслюється в роботах І. Алексєєвої, І. Гамб'є, Б. Душкова, В. Марищука, К. Платонова, М. Прозорової, Л. Сухової, П. Чеботарьова, В. Шадрикова та ін. Після дослідження наукової літератури у нас виникло питання: "Як формувати професійні якості в майбутніх перекладачів?", що [5] призвело нас до наступної думки: "Які етапи формування професійних якостей?"

Тому **мета статті** – визначити та описати етапи формування професійних якостей в майбутніх перекладачів. Для реалізації поставленої мети слід виділити та обґрунтувати етапи формування загальнопрофесійних якостей в майбутніх перекладачів засобами навчально-ігрової діяльності під час навчання у ВНЗ.

Враховуючи особливості організації навчально-ігрової діяльності [2; 3] ми виділили наступні етапи формування професійних якостей в майбутніх перекладачів у ВНЗ: підготовчий; діяльнісно-перетворювальний; професійно-перетворювальний або підсумковий.

Підготовчий етап включає ознайомлення студентів із професійними якостями перекладачів засобом навчально-ігрової діяльності. Мета цього етапу полягає в тому, щоб сформувати ігрову атмосферу, створити ігрові контакти між студентами за допомогою гри, надати їм можливість збагнути необхідність формування професійних якостей.

особистості. Викладачі допомагають студентам з'ясувати які ресурси їм необхідні, за допомогою чого вони зможуть досягти високого рівня професійних якостей. Цей етап дуже необхідний для того, щоб студенти визначили виділили саме ті внутрішні ресурси, завдяки яким вони можуть зробити себе більш професійними.

3. Етап організаційного проектування. Кожне окреме заняття цього підетапу було відведено для формування визначеної сфери індивідуальності (емоційної, вольової, регуляторної, екзистенціальної сфери індивідуальності). Студенти “прив’язували” знайдене під час гри рішення до конкретних професійних ситуацій, де здійснюється зв’язок ігор з практичною професійною діяльністю, а також детально розробляються механізми впровадження результатів ігор на практиці, напрацьовуються практичні навички, які допоможуть студентам справлятися з реальними професійними ситуаціями, приділяється увага окремо кожній сфері індивідуальності.

Під час формування **емоційних** якостей навчально-ігрові дії виконують декілька завдань: вони спрямовані на формування професійно важливого уміння стримувати свої емоції, а також сприяють зняттю втоми й тривожності, що виникли в ході заняття. Стримувати свої емоції зазвичай буває нелегко, тому перед проведенням даних ігор ефективною є установка, що дається викладачем для студентів на програвання ними ролі “порожньої форми”, “резервуару” [2, с. 165], до якого співрозмовник студента, який відповідає, “вливає”, “вкладає” свої слова, думки, відчуття. Студент має постаратися досягти внутрішнього стану форми, що не реагує на зовнішні дії, а тільки приймає їх до свого внутрішнього простору. Дана установка буде допомогою в подальшій професійній діяльності перекладача.

Велика увага приділяється формуванню в студента **вольової сфери**, а саме таких професійно значущих вольових якостей, як самостійність, наполегливість, дисциплінованість й організованість. Усе життя перекладача – це безперервна самостійна робота з підтримання й підвищення свого професійного рівня, тому звичка працювати над собою має вироблятися ще під час навчання у ВНЗ.

Формування **регуляторної сфери** в майбутніх перекладачів відбувається у процесі переходу студентів на вищі рівні її розвитку формування в них навиків психічних і фізичних саморегуляцій; розвитку необхідних навичок аналізу професійних ситуацій; формування навичок усвідомлення своєї поведінки й стану інших людей; навичок чесного ставлення до себе й інших людей. Навчально-ігрова діяльність для майбутніх перекладачів спрямована на досягнення певних цілей. По-перше, вона сприяє гармонізації внутрішнього світу студентів, ослабленню їх психологічної напруги, а по-друге, спрямовує на розвиток внутрішніх сил студентів, розширення їх професійної свідомості. Регулярне виконання

особистості. Викладачі допомагають студентам з'ясувати які ресурси їм необхідні, за допомогою чого вони зможуть досягти високого рівня професійних якостей. Цей етап дуже необхідний для того, щоб студенти визначили виділили саме ті внутрішні ресурси, завдяки яким вони можуть зробити себе більш професійними.

3. Етап організаційного проектування. Кожне окреме заняття цього підетапу було відведено для формування визначеної сфери індивідуальності (емоційної, вольової, регуляторної, екзистенціальної сфери індивідуальності). Студенти “прив’язували” знайдене під час гри рішення до конкретних професійних ситуацій, де здійснюється зв’язок ігор з практичною професійною діяльністю, а також детально розробляються механізми впровадження результатів ігор на практиці, напрацьовуються практичні навички, які допоможуть студентам справлятися з реальними професійними ситуаціями, приділяється увага окремо кожній сфері індивідуальності.

Під час формування **емоційних** якостей навчально-ігрові дії виконують декілька завдань: вони спрямовані на формування професійно важливого уміння стримувати свої емоції, а також сприяють зняттю втоми й тривожності, що виникли в ході заняття. Стримувати свої емоції зазвичай буває нелегко, тому перед проведенням даних ігор ефективною є установка, що дається викладачем для студентів на програвання ними ролі “порожньої форми”, “резервуару” [2, с. 165], до якого співрозмовник студента, який відповідає, “вливає”, “вкладає” свої слова, думки, відчуття. Студент має постаратися досягти внутрішнього стану форми, що не реагує на зовнішні дії, а тільки приймає їх до свого внутрішнього простору. Дана установка буде допомогою в подальшій професійній діяльності перекладача.

Велика увага приділяється формуванню в студента **вольової сфери**, а саме таких професійно значущих вольових якостей, як самостійність, наполегливість, дисциплінованість й організованість. Усе життя перекладача – це безперервна самостійна робота з підтримання й підвищення свого професійного рівня, тому звичка працювати над собою має вироблятися ще під час навчання у ВНЗ.

Формування **регуляторної сфери** в майбутніх перекладачів відбувається у процесі переходу студентів на вищі рівні її розвитку формування в них навиків психічних і фізичних саморегуляцій; розвитку необхідних навичок аналізу професійних ситуацій; формування навичок усвідомлення своєї поведінки й стану інших людей; навичок чесного ставлення до себе й інших людей. Навчально-ігрова діяльність для майбутніх перекладачів спрямована на досягнення певних цілей. По-перше, вона сприяє гармонізації внутрішнього світу студентів, ослабленню їх психологічної напруги, а по-друге, спрямовує на розвиток внутрішніх сил студентів, розширення їх професійної свідомості. Регулярне виконання

подібної навчально-ігрової діяльності допоможе їм правильно орієнтуватися у власному психічному стані й стані своїх колег, ефективно керувати і собою, і поведінкою інших.

Засобом формування професійних якостей перекладача **екзистенціальної сфери** студента виступає навчально-ігрова діяльність, що має в основі моральні ситуації, які стосуються реального професійного життя перекладача, сприяючи усвідомленню своїх думок, вчинків, здібностей, вибору професійної позиції, умінню будувати свої стосунки з колегами. Кожен майбутній перекладач повинен нагромаджувати досвід корисної поведінки у різних професійних умовах, формувати елементи плідної орієнтації, високоморальні установки, які пізніше дозволять йому вести себе компетентно. Для цього необхідною є організація соціально корисної діяльності. В умовах ВНЗ варто застосовувати вправи на формування у студентів здатності міркувати в умовах професійної діяльності.

Під час другого етапу формування професійних якостей ми рекомендуємо наступну програму: ознайомлення майбутніх перекладачів із професійними якостями; об'єктивацію самооцінки студентів, спонукання їх до самоаналізу; організацію діагностики значущих для студентів проблем з професійної підготовки; визначення індивідуальних та групових цілей роботи для формування професійних якостей майбутніх перекладачів; осмислення студентами плану роботи над професійними якостями; мобілізація внутрішніх ресурсів студентів для формування професійних якостей (формування впевненості у своїх діях, зняття емоційної напруги, створення умов для переживання почуттів задоволення від власної діяльності); організацію та проведення індивідуальних занять орієнтованих на формування кожного елементу професійних якостей в майбутніх перекладачів.

Професійно-перетворювальний або підсумковий етап містить: закріплення чотирьох сфер індивідуальності, навичок групової роботи, стимуляцію студентів до постановки нових цілей; аналіз роботи усього колективу з удосконалення професійних якостей та стимуляцію студентів до постановки нових цілей. Даний етап приємний тим, що на ньому всі учасники навчального процесу можуть побачити, що саме в них змінилося, чому вони навчилися, яких якостей набули, що стимулює на подальший розвиток, на постановку нової мети та пошуку нових професійних рішень. Професійний перекладач постійно удосконалюється, ставить нові цілі та досягає їх, тому для майбутніх перекладачів цей етап дуже важливий, хоча б для того, щоб наявно вказати, що постановка цілей та спланована робота над удосконаленням призводить до прогресу.

Узагальнюючи результати, можна зробити наступні висновки: сучасна професійна освіта недостатньо забезпечує розвиток усіх складових професійних якостей майбутніх перекладачів. Тому, для покращенням

рівня сформованості професійних якостей в майбутніх перекладачів необхідно враховувати наступні етапи формування професійних якостей в майбутніх перекладачів: підготовчий; діяльнісно-перетворювальний; професійно-перетворювальний або підсумковий.

У перспективі, з метою покращення рівня сформованості професійних якостей майбутніх перекладачів слід реалізувати у навчально-виховному процесі представлені нами етапи формування професійних якостей в майбутніх перекладачів засобами навчально-ігрової діяльності, які сприятимуть повному уявленню про свою майбутню професію в майбутніх спеціалістів.

1. Карпов А. Понятие профессионально важных качеств деятельности / А.В. Карпов // Психология труда: учебник [для студентов высш. учебн. заведений]; под ред. автора. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 352 с.
2. Кларин М. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин. – Рига : НПП «Эксперимент», 1998. – 236 с.
3. Крюкова Е. Активные методы обучения или деловые игры: Обзор / Е.А. Крюкова // Вестник высшей школы. – 1988. – № 1 – С. 71-76.
4. Митина Л. Психология развития конкурентоспособной личности / Л.М. Митина. – М. : МПСИ; Воронеж: МОДЭК, 2002. – 400 с.
5. Нові педагогічні технології в контексті сучасних тенденцій змісту освіти// Зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конф. 17-18 березня.– Луганськ: ЛДЦП, 1998. – 336 с.
6. Орел В. Развитие личности профессионала / В.Е. Орел ; под ред. А.В. Карпова // Психология труда; [Учебник для студентов высш. учебн. заведений]. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 352 с.

The article considers the main stages of forming the professional qualities of future translators to which we take emotional, volitional, regulator and existential spheres of individuality, by means of educational-playing activity.

Key words: *stages of forming the professional qualities sphere of individuality*

УДК 378

Алла Коломієць

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА

Стаття присвячена обґрунтуванню головних положень формування методологічної культури майбутніх учителів. В статті розкрито місце методологічної культури в системі професійної підготовки вчителя, визначені рівні та чинники її формування.

Ключові слова: *методологія, методологічна культура педагога, професійна підготовка*

Зміна освітніх парадигм, варіативність освітнього середовища, відкритість освітнього простору, що призводить до співіснування різних освітніх моделей і технологій, – все це досить різко змінює уявлення про те, які ж якості сучасного педагога варто вважати дійсно значущими. Якщо